

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Mevrouw mr. J.J.M. Uitermark
Postbus 20011
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Datum
28 januari 2025
Kenmerk
TLD/U202500044
Telefoon
06 18951136
Bijlage(n)
-

VNG en NVVB reactie vanwege uitstel van het TK commissiedebat
verkiezingen tot na maart 2025 – vervolg experiment nieuw
stembiljet.

Geachte mevrouw Uitermark,

De Tweede Kamer heeft besloten om het commissiedebat over verkiezingen, gepland op 12 december 2024, uit te stellen tot na maart 2025.

Op de concept agenda van het uitgestelde debat stonden onder andere voor ons belangrijke punten van de evaluatie van het experiment met het nieuwe stembiljet¹ en het wetsvoorstel bijstand in het stemhokje. Wij willen u naar aanleiding van de door u gestuurde informatie en voornemens over deze onderwerpen, het volgende meegeven:

- Het experiment met het nieuwe stembiljet bij de verkiezingen in maart 2026 **groter** op te schalen;
- De stemmen die worden uitgebracht bij het experiment op een te hoog, niet bestaand, kandidaatsnummer geldig te verklaren;
- De bijstand in het stemhokje aan iedereen geven die hier om vraagt door óf een lid van het stembureau óf een persoon naar eigen keuze.

Het vervolg van het experiment met het nieuwe stembiljet.

Opvallend uit de evaluaties en de ontvangen adviezen, brieven over het experiment is dat alle partijen spreken van een zeer succesvol experiment met het nieuwe stembiljet. Kiezers en

---

¹ [brief](#) aan de TK evaluatie van het experiment met het nieuwe stembiljet tijdens EP verkiezingen

stembureauleden zijn zeer positief. Met de nodige voorlichting, communicatie en instructie kan het gebruik van het nieuwe stembiljet nog verder worden geoptimaliseerd.

Opschaling

Gemeenten hebben een voorkeur voor landelijke invoering van het nieuwe stembiljet. Althans een dusdanig grote opschaling tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026 dat het nieuwe biljet landelijk kan worden ingevoerd tijdens de PS/WS verkiezingen in 2027. Immers dat zijn moeilijke ‘dubbele’ verkiezingen: twee verschillende verkiezingen met partijen en kandidatenlijsten. Een opschaling van 5 naar 10 gemeenten zoals nu wordt voorgesteld, is niet voldoende om enige zekerheid te hebben dat er sprake kan zijn van landelijke invoering voor 2030.

Beperken ongeldige stemmen

Ook het advies van gemeenten, de Kiesraad en uw eigen ambtenaren², wordt niet overgenomen om de ongeldige stemmen, vanwege het aankruisen van een niet bestaand, te hoog, kandidaatsnummer, mee te nemen als geldige stemmen.

Dat doet geen recht aan het uitgangspunt ‘dat elke stem telt’. Dat een kiezer onbedoeld een ongeldige stem uitbrengt, moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Het totaal aantal uitgebrachte ongeldige stemmen tijdens het experiment op maart 2024 was ruim binnen de vastgestelde foutmarges. Daarvan was iets minder dan de helft vanwege het kiezen van een te hoog kandidaatsnummer (43% van het aantal ongeldige stemmen). De kiezers die alleen een stem hebben uitgebracht op een partij en niet op een kandidaat tellen wel mee en zijn geldig verklaard in de experimentenregeling. Dit is vergelijkbaar met stemmen op een te hoog kandidaatsnummer. De hoeveelheid stemmen op deze wijze kan ook nadien worden gemonitord.

Bijstand in het stemhokje

Het is wenselijk om bijstand in het stemhokje tijdens de verkiezingen in maart 2026 aan te bieden aan een ieder die daar behoefte aan heeft. Met voor een ieder de keuze om de hulp te krijgen van iemand van het stembureau of hulp van iemand naar eigen keuze. Immers dit volgt het uitgangspunt: ‘gelijke monniken, gelijke kappen’. Onderscheid maken in degenen die om bijstand vragen en de hulp die vervolgens kan worden geboden is voor én de stemgerechtigde verwarrend en onduidelijk én de stembureauleden onduidelijk.

Financiële compensatie

Het wachten is buiten deze belangrijke bespreekpunten op de uitkomsten van de onderzoeken naar de kosten van de afgelopen Tweede Kamer - en Europees Parlementsverkiezing. Uit deze onderzoeken moet blijken of gemeenten voldoende financieel gecompenseerd worden voor de organisatie van de verkiezingen. Zo lang hier geen duidelijkheid over is kunnen gemeenten niet instemmen met taakverzwarende initiatieven zoals bijvoorbeeld het voorstel ‘Vervroegd stemmen’.

---

² Zie [beslisnota experiment nieuw stembiljet](#).

Tot slot

De organisatie van verkiezingen vereist een tijdige en zorgvuldige voorbereiding. Indien het wenselijk is om wijzigingen in te voeren voor de verkiezingen in maart 2026, zoals hierboven genoemd, is het noodzakelijk dat vóór het zomerreces 2025 hier duidelijkheid over is. Mocht het debat met de Tweede Kamercommissie niet plaatsvinden voor het reces dan is het niet mogelijk om wijzigingen en verandering in de verkiezingen in maart 2026 mee te nemen.

Met vriendelijke groeten,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten,

Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken,

mr L.K. Geluk,
Algemeen directeur

S.A.J. Rijdsdijk
Voorzitter